

Hinc etiam, in articulo de negligentia Parentum in filios, diximus, quod diligens pater, debet curare, si opes non abundant, quod filii artem addiscant, qua suppleant fortunæ defectus.

13 Monitos tamen enixè, volo artifices, ne inhiantes nimis lucro, negligent Ecclesiæ præceptum de observantia festorum, in quibus, abstinere ab operibus servilibus præceptum est, observant enim aliqui, ex Sacris Scripturis, relati per Homobonum tract. de humane vitæ statu p. 2. c. 13., quod artifices negligentes observantiam festorum, solent multa pati infortunia, nempe morbis affligari, & improvise, atque inopinata jactura, depauperari, ita ut quod lucrantur in anno, amissum suspirent in hora, & si aliqui nihil adversum passi, videantur vitam transigere, hi forsitan graviora sustinent infortunia, dum perseverantes in neglectu, cumulant culpas, nec habent quibus moniti, rescipiscant.

Quibus autem casibus liceat, sine culpa, die festo artem exercere, & operari servilia, non est nostri instituti, sed ad sacros Theologos, moralia tractantes, lectores libenter reicio.

14 Regula tamen, datur ab Alexandro III. in cap. licet tam veteris de feriis, quod etiam diebus festis, non tamen in solemnioribus, liceret servilia operari, quando ommissio esset in causa, ut res periret, aut alius sequeretur effectus, quo humanus convictus, non leve incommodum pateretur, & casus in tex. est de capiendis heliciis in die festo, quando moventur, & transeunt, quæ si pro ea hora non capiuntur, ita transeunt, ut nequeant amplius capi, & sic humanus convictus, patitur hoc incommodum, ut nequeat eis uti, & frui, quod tamen censetur concessum, in illo generali decreto Divini Opificis (Dominamini piscipus maris, volatilibus Cæli, & bestis terræ, & ex quo Deus, cuncta creaverit in gratiam hominis; quod si cesset incommodum, quia equè benè sequentibus diebus, opus illud servile fieri poterit, tunc non est concessum, in die festo operari.

15 Hinc Barbosa in dicto. licet num. 6., elicit hanc conclusionem, ergo licitum est segetes jacentes in agris, & forum in pratis ad locum securum, in festis deferre, si imminet tempestas, vel pluvia, quæ corrumpere ea, si in agro remanerent, & tempore vindemiarum, vas colligere, ne pereant, & prosequi opus inceptum, quando ex ommissione, & dilatione notabile dam-

num, & jactura sequeretur, quia tunc verificatur de eis, quod sint tempore peritura, Fermosin. in eod. cap. licet num. 5. quest. 2.

16 Undè Villicus, & quicumque aliena negotia ruralia gerens, recepta mercede, culpandus esset, si videns periculum rerum prædictarum pereundi, negligeret eas colligere, & teneretur de damno, ex quo negligeret ea, ad quæ teneretur, & posset eas à periculo, diligenter operando, subtrahere Fermosin. supra num. 6., ubi num. 9., idem dicit de iis, qui metunt segetes, aut purgant triticum, ne pereat; scilicet id posse etiam die festo, & consequenter villicus pro suo munere teneretur curare, ut id fiat, alias negligendo peccaret.

17 Idem prorsus, dicendum de Artifice, qui die feriato incepto opus, si intercedat dies festus, & non proficeretur, unde damnū, & jactura domino sequeretur, ut contingit in decoctione laterum, calcis, vitri, Saponis, & similibus, in quibus interruptio operis, notabile damnum derivaret, ex allatis per D. Thom. 2. 2. quest. 12. art. 4., Azor. p. 2. Instit. lib. 1. c. 27. quest. 2., Sylvester Vers. Dominica quest. 5., aliisque relatis per Trulench. lib. 3. c. 1. dub. 8., Suarez. de relig. lib. 2. c. 32.

18 Artifices quoque, qui publicè profitentur artem, vel habent apposita insignia, si negligenter operari, & sic recusarent facere opus suæ artis (ut supradictum est) possunt autoritate publica, cogi ad operandum, ut de Medico publicè proficiente, qui cogi potest, ad mendendum ægrotum, soluta mercede, vel etiam mercede non soluta, si ægrotus sit pauper l. Archiatri C. de professor, & Medicis, l. Mechanicos C. de excussat artific. lib. 2. c. 31. num. 5., ubi Lucas de Pœna num. 3., quod & exemplificando dicit de Advocato, Notario, Hospite, & quocunque Artifice, Cagnol. in l. nemo in vitis 199. de reg. Jur., Fe. lin. rubr. de testibus cogen., & facit tex. in c. 1. de empt., & vendit., ubi Barbosa, aliique per eundem allegati, in l. 1. num. 4. C. de Episcopali audientia, quod exponens rem venalem cogitur vendere, si recuset: Ricciul. de Jure personarum, in statu reprobo versant lib. 2. c. 31. num. 5.

19 Si ex negligentia Sutoris, vestimenta aliena, apud se detenta, mures corrodant, ipse Sutor, teneretur, non enim est casus fortuitus,

arg.

arg. ex tex. in l. item queritur S. si fullo ff. locati, Paris de Puteo de Sindicatu, in Versic. negligentia num. 18., debuit enim Sutor, sicut in dicto tex. dicitur de Fulone, locare vestem, in armario, seu loco tuto, quia si casus fortuitus est ille, cui diligens Pater familias resistere non potest, ad tradi, per Caroc. de locato p. 4. sub tit. de casibus quest. 12. nu. 19., certum est, quod ne mures corrodant, diligens pater familias resistit, idè non militat paritas, si vestes furto auferantur, effracto pariete Domus, vel Apothecæ, quia

tunc esset casus fortuitus; secus verò si propter negligentiam Artificis, in custodiendo, sine ractura subripiantur, quia tunc artifex teneretur: Caroc. dicta quest. 12. num. 33.

20 Ita pariter de Feneratoribus, & Custodibus pignorum, si ex eorum negligentia, pignora lanea, tineæ demoliantur, non dicitur casus fortuitus, cum per diligentem patrem familias possint excuti, tenentur ad damna, dicit Baldus in dicto S. si Fullo

De Negligentia Biruariorum.

S U M M A R I A.

- 1 Biruarii, quia sunt ministri necessarii, in aliquibus tollerantur, & num. 7.
- 2 Licet nequeant, sine mandato, quemquam capere; tamen rixantes capere possunt, & tenentur rixas impedire.
- 3 Tenentur captum, diligenter Custodire.
- 4 Si recta intentione exequantur officium suum, merentur.
- 5 Quando sunt negligentes, merentur ab officio removeri.
- 6 Ut illorum negligentia sit punibilis, debet esse non levis, sed Culpabilis.
- 7 Sunt Principi necessarii, ad regimen.
- 8 Deferunt arma ad sui defensionem, & Justitiæ, administrationem.
- 9 Iniquitas (l. si servus C. de his, qui ad Eccles. confug.) consistit in eo, quod potestate laica, privet servos Immunitate.
- 10 Quo temperamento, sit intelligenda, dicta l. si servus.
- 11 Quo casu possint biruarii, Reum occidere.
- 12 An teneantur, in sui defensione, servare rigorosè moderamen, inculpate tutelæ.
- 13 Biruarii permitentes reum fugere, quam poenam mereantur, remissivè.
- 14 Biruarii Curie Ecclesiasticæ, minorem satis facultatem percutiendi, aut vulnerandi reos fugientes, quam biruarii Curie Laicæ, habent.
- 15 Debent ostendere mandatum, de capièdo, alias, eis non creditur.
- 16 Baroncellus, magis obligatur, ad diligenter exequendum suum officium.
- 17 Quibus casibus Baroncellus, negligens sit, privandus officio, & num. 18.
- 19 An sit saltem, cogendus vendere, suum officium.
- 20 Maxime, si delinquat, in committendo, ut sentiunt aliqui.
- 21 Negligentia Carnificis erit, si non præparet necessaria, ad exercendum suum officium, vel differat, vel recuset.

ARTICULUS VI.

De Negligentia Biruariorum.

Biruarii, qui, & Lictores, sunt vilissimi, & abiecti, de plebe, & facile pretio corrumpuntur, si tamen pecuniam extorqueant, aut comestibilia, (ut videtur consuetudine introductum) solent non puniri, sed, tolerari, ut indicat S.

August. relatus in can. non sane 14. q. 5., eorumque qualitates describit, ex alienis relatis, Raynaldus observ. Criminal. tom. 1. cap. 4. S. 1. à num. 1. ad 5., ita ut officium Licitoris, datum fuerit à Romanis Brutys in poenam, eo quod primi ad Annibalem defecissent, ut ex Festo, & Gellio colligit,

Ric.

- Ricciul. de personis, in statu reprobo versantibus, lib. 12. cap. 1. num. 4.*, in pluribus, solent negligentiae, culpam contrahere.
- 2 Primò, si viderint homines rixantes, & neglexerint accurere, tùm ut rixas dirimant, tùm ut rixantes ad carcerem, trahant; quia licet non debeant biruarii quàm capere, nisi de mandato Judicis *l. Neminem C. de exhibend. reis*; limitatur tamen hæc regula, quando inveniunt delinquentes in flagranti, *Farinac. q. 32. num. 34.*, & *seqq.*, etiam si sit Clericus, ad latè allegata per *Bellet. disquis. Cleric. tit. de favore Cleric. can. 5. 2. num. 24.*, & 25., dummodo, quàm primum potest, configent suo Judici *ibidem num. 26.*, *Ricciul. dicto lib. 12. c. 12. num. 13.*
- 3 Secundò, peccarent negligentia, si delinquentem captum, non custodiant diligenter, sed vel per somnolentiam, permittant eum fugere, undè *Raynald. loco supra nu. 15.*, refert exemplum de milite, quem Princeps fecit decapitare, ex quo obdormivit, in custodia captivi, magnæ importantiæ, qui dum ducebatur ad ipsum Principem, aufugit, tempore quo miles dormiebat, & sic negligens fuerat, in custodia captivi, ut de custode carceris, dicit *Calvin. de equit. lib. 1. cap. 100.*, & hoc onus custodiæ, Biruariis incumbit, ex contractu inito, cum Principe, vel Judice, in acceptatione officii, & ratione salarii, quod ab eo recipiuntur, & idèd jussi, si non obtemperent Judici mandanti, puniendi sunt, sicuti vice versa exequentes mandata merentur, juxta *D. August. relat. in c. Miles 23. q. 5.*, quia exercent actum virtutis, nempe Iustitiæ vindictivæ intellige si bono animo id faciant, *can. officia 23. q. 5.*, *Hieronimus enim relat. in can. qui malos 23. q. 5. ait*; *Qui malos percutit in eo, quod mali, & habet vasa interfectionis, ut occidat pessimos Minister est domini*, è contra verò delinquent, si malo animo, ad vindictam, pro accepta iniuria privata, exquerentur, quia tunc publico officio abuterentur *l. finali C. de malef.*, & *matkem.*, donec captum consignaverint Judici, vel Comentariensi, in quem postea onus custodiæ transfertur *l. Carceri prepositus 8. ff. de custodia reorum*, ubi, quod Custos carceris, si fuit negligens in custodia, ita ut carceratus fugiat, removatur ab officio; si verò pretio corruptus, tunc quia gravior
- delinquit, officio Judicis est puniendus *l. milites eod. tit.*, ibi exquiri oportere, utrum nimia negligentia militum, evaserit, an casu, & ibi, si per vim, aut dissidiam custodis, id evenerit, castigandum eum, & in deteriorem militiam dare; si verò fortuitò amiserit, nihil in eum statuendum: *Raynald. dicto c. 4. §. 1. num. 18. 19.*, & *num. 21. Vers. (Quero 2.)*
- 5 Pœna autem remotionis ab officio, non pro quacunque negligentia, venit irroganda, sed quando est magna, & quasi dolosa, ut notat *glos. in c. dictum est, in Versic. negligentiam dist. 81.*, ubi intelligit, cum negligentia sit crassa, & *glos. in c. ea quæ 3. de officio Archid.*, in *Versic. Negligentia, Raynald. supra vers. requiritur tamen*, ubi in *vers. (unde dixi)* refert imputatam, fuisse magnam negligentiam, duobus biruariis, qui transportabant de loco ad locum, duos carceratos, & de nocte, unde opus erat adhibere plures biruarios, vel transportare, de die, quia de nocte, custodia, est subiecta majori periculo, ac propterea de nocte geminanda est custodia, ut notat *Imperator Constantinus in l. 1. ibi nox geminaverit custodiam C. de custodia reorum*, ubi *glos. in Vers. Nox geminaverit*, similem diligentiam notat adhibendam, in custodia ventris prægnantis, *l. in §. tria lumina ff. de ventre inspiciendo.*
- 6 Unde ista negligentia biruariorum, ut sit punibilis, debet esse culpabilis, & quidem culpa non levi, sed lata, ex adnotatis per eundem *Raynald. dicto num. 21. vers.*, *Et sic requiritur*, & de consuetudine testatur, *Farinac. quest. 111. num. 405.*
- 7 Tum quia Biruarii sunt ministri, valde Principi necessarij, undè in aliquibus saltem levibus, sunt tolerandi; tùm quia in captura, multoties, se exponunt periculo iniuriarum, verberum, vulnerum, mortis, ut experientia docet, undè non est subtiliter, nec scrupulosè, de eorum diligentia, aut negligentia investigandum.
- 8 Hinc est, quod Biruarii deferunt arma, non solum, ut se defendant, pro ut certo habent Jus, dum Judicis exequentur mandata justa (ut suppono) sed etiam ut vulnerent, vel etiam occidant capiendum, si resistat capturæ, nec se capi permittat, immò attentent ipsos Biruarios percutere, vulnerare, occidere: *tex. apertus in l. si servus C.*

- Marcabrun. dicto Consil. 53. num. 30. 31.*, *Scaccia de judic. lib. 1. cap. 46. quest. 32.*
- 11 Si autem contingeret, quod reus, à Judice damnatus ad mortem, duceretur ad supplicium, & occurrerent homines armati, qui vellent vim inferre, & reum eximere, tunc poterunt biruarii reum ipsum occidere, adhuc in via, ne in munere suo deficiant, ad allegata per *Ricciul. dicto lib. 12. cap. xi. num. 4.*, quod limitat *Farinac. quest. 32. nu. 50.*, & 52., dummodo hoc habeant in mandatis, à Judice.
- 12 Hinc latè examinant scribentes, allegati à *Guazin. dicta defens. 5. cap. 6. num. 15.*, & *seqq.*, an Biruarii in hujusmodi percussionebus, vulneribus &c. teneantur servare moderamen inculpatæ tutelæ, quorum dicta ibi, vide *Raynald. supra num. 33.*, tamen existimarem non rigorosè, nec scrupulosè cogendos esse, ad servandum moderamen inculpatæ tutelæ, sed aliquatenus excusandos, ad allegata per *Raynaldum supra num. 45.*, *Farinac. consil. 2. num. 5.*, & *seqq.*, & *n. 18. 38.*, quia cum vadant ad reprimenda delicta, non præsumitur in eis, malus animus ad delinquendum ita ut si quid mali contingat, quod non ex plena consideratione, sed vel ad sui defensionem, vel ad deterendum delinquentem, videatur contigisse, & si benè considerentur, sententiæ contrariantes inter se, forsam deprehendentur, in hoc coincidere; nam certò pro levi delicto, non potest existimari, permessa facultas percutiendi, neque contra resistentem, sine armis, sine fuste, adhibenda sunt arma, neque contra fugientem, si non sit bannitus capitalis, vel si Judex, non mandasset reum capi, aut vivum, aut mortuum; *Ricciul. cap. 5. num. 22. 23.*, undè certò aliquod moderamen inculpatæ tutelæ, servandum est: *Fermosin. allegat. fiscal. 54. à num. 1.*, & 6., & *seqq.*
- 13 Utrum, autem Biruarii negligentes, & permittentes reum fugere, puniendi sint eadem pœna, vel Criminali, vel Civili, ad quam damnanduserat reus, quem negligenter custodientes, permiserunt fugere, videndi sunt allegati per *Guazin. dicta defens. 5. cap. 6. num. 23.*
- 14 Addendum necessario reputavi, quod supradicta, de permessa percussione, aut vulneratione capiendorum, per Biruarios, non habent locum, in Biruariis Curie Ecclesia-